

Kelile ve Dimne'nin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Bulunan Değerler Açısından İncelenmesi**

Rıza KARADEM¹, Ahmet Ali GAZEL² & Ceren UTKUGÜN^{3*}

Öz

Bu araştırmanın amacı, Kelile ve Dimne'nin, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bulunan değerler açısından incelenmesidir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi desenine uygun olarak yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma materyalleri; Kelile ve Dimne ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndan oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında doküman analizi yöntemi kullanılmış, verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmada; Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda bulunan değerlerin Kelile ve Dimne'de yer alan hikâyelerde farklı oranlarda tespit edildiği sonucuna ulaşılmıştır. En çok değer tespit edilen hikâye Arıların İlhamı olmuş, içindeki ara ve iç hikâyelerle birlikte öğretim programında yer alan değerlerle 41 farklı yerde ilişkilendirme tespit edilmiştir. 16 farklı hikâyede ilişkilendirme yapılan adalet değeri en çok ilişkilendirme yapılan değer olurken, yalnızca 3 hikâyede tespit edilen bağımsızlık değeri en az ilişkilendirme yapılan değer olmuştur. Araştırma sonucunda Kelile ve Dimne'nin Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi sürecinde kullanılabilecek önemli bir eser olduğu tespit edilmiş; hikâyelerin dil, içerik ve şekil açısından ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin seviyesine uygun olarak güncel basımlarının yapılması önerilmiştir. **Anahtar Kelimeler:** Kelile ve Dimne, Değerler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Edebi Eser

Examination of Kelile and Dimne in Terms of Values Found in the Social Studies Course Curriculum

Abstract

The purpose of this research is to examine Kelile and Dimne in terms of the values found in the Social Studies Curriculum. The research was structured in accordance with the document analysis pattern, one of the qualitative research methods. Study materials of the research; it consists of Kelile ve Dimne and Social Studies Course Curriculum. Document analysis method was used to collect data, and descriptive analysis method was preferred in data analysis. In the research; it was concluded that the values in the Social Studies Course Curriculum were determined at different rates in the stories in Kelile and Dimne. The story with the most value was Inspiration of the Bees, and associations with the values in the curriculum were detected in 41 different places, together with the intermediary and inner stories. While the value of justice was the most associated value in 16 different stories, the value of independence was the least associated value in only 3 stories. As a result of the research, it was determined that Kelile and Dimne is an important work that can be used in the process of values education in Social Studies courses; making up-to-date editions of the stories in accordance with the level of primary and secondary school students in terms of language, content and form.

Key Words: : Kelile ve Dimne, Values Education, Social Studies Course Curriculum, Literary Work

**Bu araştırma 822710 tez numarası ve Kelile ve Dimne'nin sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹Milli Eğitim Bakanlığı, Afyonkarahisar, Türkiye, rizakaradem@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1142-2239

²Prof. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, Türkiye, agazel@aku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7211-6032

³**Corresponding Author:** Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, Türkiye, cerendemirdelen@hotmail.com,

ORCID: [0000-0002-5911-9175](https://orcid.org/0000-0002-5911-9175)

Giriş

Değerler ile Sosyal Bilgiler dersi arasında sıkı bir ilişki vardır. Toplumlar geçmişten gelen ve bugün yaşadıkları değerleri gelecek nesillere aktarmak isterler. Sosyal bilgiler dersi içeriği bakımından dünü, bugünü ve yarını bünyesinde barındıran bir derstir. O nedenle Sosyal bilgiler dersi, değerler eğitimi konusunda önemli bir sorumluluğu üstlenmektedir. Sosyal bilgiler, içeriğinde geçmiş barındırması, farklı kültürleri konu edinmesi, öte yandan bireylere evrensel ve milli değerlerin kazandırılmaya çalışması gibi yönleri ile özünde bir değerler eğitimi dersidir (Kan, 2010a). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında; adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmiştir (MEB, 2018).

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin çok boyutlu düşünebilmeleri ve bazı düşünme becerilerini kullanabilmeleri amaçlanmaktadır (Sönmez, 2010). Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirebilmek (Karakaya, 2006) ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamak için edebi ürünlerden yararlanılabilir (Veziroğlu ve Gönen, 2012). Aynı zamanda öğrencilere yaşam deneyimi kazandırılmasında, yaratıcılık ve empati gibi öğretim programında yer alan becerilerin geliştirilmesinde ve kendilerini tanımlarında edebi eserler önemli bir yere sahiptir (Şahbaz, 2008). Edebi ürünlerle desteklenen eğitim sayesinde öğrenciler anadillerine ait güzel örnekleri tanıma fırsatı elde edecekler ve böylelikle dili en güzel biçimde kullanacaklardır (Açık Önkaş, 2009). Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2018) öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması gereken yetkinlikler içinde anadilde iletişimi sözlü ve yazılı olarak sağlayabilme, bunu gündelik hayatta kullanabilmeye yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, gündelik yaşamla ilişkili olması ve sosyal bilim disiplinlerini kapsaması sebebiyle öğrenme öğretme sürecinde farklı türde materyallerin kullanımını mümkün kılmaktadır (Çelik, 2019). Sosyal bilgiler dersinin kültür aktarımı ve edebiyatın toplumun kültürünü yansıtması özelliği sosyal bilgiler dersi öğrenme öğretme sürecine zenginlik sağlamaktadır (Karatay, 2007). Bu sebeple sosyal bilgiler öğretiminde kullanılacak materyallerden birisi de edebi ürünlerdir. Edebi ürünler, dönemin gündelik yaşantısını anlatması, geçmişi aydınlatması ve geleceğe yönelik çıkarımda bulunulmasını sağlaması nedeniyle, Sosyal Bilgiler dersinin bilişsel kazanımlarının öğretiminde kullanılabilir. Ayrıca edebi ürünlerin olay örgüsünde bulunan tutum ve davranışlar da öğretim programında bulunan duyuşsal davranışların kazandırılmasına katkı sağlayabilir (Çelik, 2019). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018) efsane, destan, masal, atasözü, halk hikâyesi, türkü ve şiir gibi türlerden yararlanılarak sosyal bilgiler dersinin edebi ürünlerle desteklenmesi, konuları sevdirecek roman, tarihi roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı ve fıkra gibi edebi ürünler okumaya öğrencilerin teşvik edilmesi önerilmektedir.

Sosyal bilgiler dersinde öğrenme öğretme sürecinde kullanılacak edebi ürünlerden birisi de kısa hikayelerdir (Öztürk ve Otluoğlu, 2003). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bulunan kazanımlarla ilişkilendirilen hikayeler öğrencilerin derse yönelik ilgi ve tutumlarının değişmesinde (Otluoğlu, 2001), akademik başarı ve öğrenmeleri üzerinde etkili olur (McEwan ve Egan, 1995). Hikâyelerin yaşanmış ya da yaşanabilir içerikte olması nedeniyle öğrenciler hikâyede işlenen durum ile kendi yaşantıları arasında bağlantı kurabilir. Hikâye kahramanlarının tutum ve davranışları ile kendi tutum ve davranışları arasındaki benzerlik ya da farklılıkları belirleyerek kendi değer yargılarını oluşturabilir ve bu değerleri gündelik yaşantılarına yansıtabilir (Yılmaz ve Yiğit, 2009). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi öğrenme öğretme sürecinde hikâyelerden yararlanılması dersin amaçlarına ulaşmasına katkı sağlayabilir (Demir ve Akengin, 2021).

Kelile ve Dimne'nin yazarı Beydeba'dır. Beydeba'nın kim olduğu ile ilgili net bir bilgi yoktur. Beydaba'nın; Hint Hükümdarı Debşelem zamanında yaşamış bir din adamı ve filozof olduğu (Azak, 1991'den akt. Bakan Sallabaş, 2006), Bakü'de doğup sonradan Hindistan'a göç ettiği (Tezcan, 1995'ten akt. Eşit, 2010), Kelile ve Dimne'yi kesin tarihi belli olmamakla birlikte Miladi 300 yılına doğru Keşmir'de yazdığı (Brockelman, 1977; Toska, 1989) ölüm yeri ve tarihi konusunda net bilgi olmadığı

(Tezcan, 1995'ten akt. Eşit, 2010) bilinmektedir. Kelile ve Dimne'nin temelini oluşturan eser Pança-Tantra'dır. Pança-Tantra Hint hükümdarı Debşelem'in arzusu üzerine Beydeba tarafından Hint masalları derlenerek oluşturulmuştur. Hint hükümdarı eserden faydalanmış ancak herkesten gizli tutmuştur. Pança-Tantra'nın varlığı Sâsânî hükümdarı Enuşirvan'ın kulağına gitmiş, hükümdar doktoru Berzeveyh vasıtasıyla eseri elde edip Sasanice'den Pehlevice'ye tercüme ettirmiş ancak o da eseri halktan gizlemiştir (Karaman ve Topaloğlu, 2018). Yaklaşık iki yüzyıl boyunca Pers sarayı hazinesinde korunan bu tercüme Abbasi Halifesi Mansur ele geçirmiş ve Yunan ve Hint medeniyetine ait önemli eserlerden yaptığı tercümelemlerle tanınan dönemin meşhur tercümanlarından Abdullah İbni Mukaffa'dan Arapça'ya tercüme etmesini istemiştir (Orak ve Berköz, 2013). Pança-Tantra her bir çeviri ile yeni bir kimlik kazanmış öyle ki eserin adı da değişmiştir. Pança-Tantra adı yerine eserde yer alan hikâyelerden birinin kahramanları olan iki çakal kardeşin adı kullanılmaya başlanmıştır. Sanskritçe'de Karataka ve Damanaka olan bu iki çakal kardeşin adı Pehlevicede Kelileg ve Demneg, Süryanice'deki tercümelemlerde de Kalilag ve Damnag ve son olarak İbnül-Mukaffa'nın Arapça tercümesinde Kelile ve Dimne olarak adlandırılmış ve eser daha sonraki süreçte bu adla anılmaya başlanmıştır. Eser; Yunanca, Farsça, İbranice, Latince, İspanyolca, İtalyanca, Slavca, Türkçe, Moğolca, Habeşçe, Almanca, İngilizce, Fransızca, Danimarkaca ve Felemenkçe'ye Arapça'dan çevirilmiştir (Beydeba, 2018).

Birçok dile tercüme edilen Kelile ve Dimne, tercüme yoluyla adeta din ve kültürü de değiştirmiş; tercüme edilen dine ve o coğrafyanın kültürüne uyum sağlamıştır. Evrensel öğretilere sahip olan Kelile ve Dimne böylelikle çeşitli din ve kültürden insanların benimsediği bir karaktere bürünmüş (Çimen, 2015), hükümdarlar ve geniş halk kitlelerinin ahlaki eğitiminde önemli rol oynamıştır (Orak ve Berköz, 2013). Geniş kitlelere ulaşan, Avrupa'da La Fontaine ve Ezop masallarına, Anadolu'da Mevlana Celaleddini Rumi'nin Mesnevi'sine kadar daha birçok kitaba da ilham kaynağı olan Kelile ve Dimne, hükümdarlara yönetimin inceliklerini kendi tarzı ile sunmaktadır (Karaismailoğlu, 2002). Eserde bulunan hikâyeler hikâye içinde hikâye anlatımı yani "iliştirilmiş anlatı" veya "alt-anlatı" olarak ifade edilen çerçeve anlatım tarzı ile yazılmıştır. Bu anlatım, iliştirilmiş anlatı veya alt anlatı içermektedir (Jahn, 2012). Çerçeve anlatım tarzında her bölüm bir ana hikaye ile başlamakta, bu ana hikaye zaman zaman kahramanların anlattığı bir başka hikaye ile bölünmekte, o hikaye de bazen başka hikayeler ile bölünmekte, bölüm sonunda yine konu ana hikayeye bağlanmaktadır (Bahar, 2021). Okuyucuyu hikâyede aktif kılan çerçeve anlatım tekniği; kahraman ve anlatıcı arasındaki mesafeyi azaltmaktadır. Kahramanın anlatıcının yerini alması, konuların kolay değişebileceği konusunda okuyucuyu düşündürmekte ve hikâyeyi daha canlı tutmaktadır. Eserde Beydeba'nın, hükümdarı Debşelem'e hikâyeyi anlatması asıl hikâyeyi, onun hikâyesindeki kahramanların dile getirdikleri hikâyeler ise ara hikâyeleri oluşturmaktadır. Ara hikâyeler asıl hikâyeye açıklık getiren üst hikâyeye iliştirilmiş metinlerdir. Tek hikâyeli kısımlar da olmak üzere bölümler genellikle çerçeve hikâyeye bağlı birçok zincirleme hikâyeden oluşmaktadır. Çerçeve anlatım tarzı, metnin büyük bölümünde vardır. Bu yöntem nedeni ile de zaman zaman ana hikâyedeki mesajdan uzaklaşıldığı da görülmektedir. Hikâyelerin konuları giriş kısmındaki soru ve cevaplarla belirtilmiştir. Hikâyenin mesajı da bu soru ve cevaplarla verilir. Fikirler karakterlerle temsil edilmektedir (Toska, 1989). Çerçeve anlatım tekniği ile ele alınmış metinlerde öykü içinde öykü tekniği kullanılmaktadır. Asıl merkezde bulunan hikâyeye bağlı uzayıp giden hikâyeye dizileri bulunmaktadır. Anlatıcı yan olaylar sayesinde çok sayıda hikâyeyi, değişik kahramanlar ve farklı mekân ve zamanlarla peş peşe anlatma imkânı bularak okuyucunun ilgisini de diri tutmaktadır (Çetin, 2005). Eserde ara ara asıl anlatıcının dışında üçüncü şahıs bir anlatıcı da bulunmakta ve okuyucuya seslenmektedir. "Mülâhazamız" başlıklı bölüm ve bunun dışında metin içinde zaman zaman üçüncü şahıs tarafından yapılan açıklamalarla okuyucuya bilgiler verilmektedir. Bu anlatımlar okuyucunun hikâyeleri anlamasında mola yerleri gibidir ve okuyucuyu kendisine getirmektedir.

Eserde insan karakterleri hayvanlarla (aslan, balık, öküz, tilki, karga, çakal gibi) sembolize edilerek alegorik bir anlatım tercih edilmiş, düşünceler ve nasihatler kuru bir anlatımla değil, hayvanların konuşulduğu hikâyeler yoluyla verilmiştir (Toska, 1989). Bu yönü ile eser fabl türünün de ilk örneklerinden biridir. Eserin adının da Pança-Tantra gibi soyut bir adlandırmadan, hikâyelerdeki ana karakterlerden iki çakalın adı olan Kelile ve Dimne'ye dönüşmesi eserin fabl olmasının bir

yansıması olarak değerlendirilebilir. Diyalektik anlatım yapısı ile zıtlık oluşturan eserde Kelile, durumundan memnun olan kanaatkâr insan karakterini, Dimne ise ihtirasları uğruna her şeyi yapabilen insan karakterini temsil etmektedir. Bu karşıtlık Hindistan'daki kast sisteminin bir yansıması olarak da değerlendirilebilir. Eserde hayvanların konuşurulması hatta birbirlerine hikaye anlatmaları merak unsuru oluşturarak hikâyeleri daha da ilgi çekici hale getirmiştir (Orak ve Berköz, 2018). Beydeba, Kelile ve Dimne eserinde yöneticilere siyasi ahlak üzerine nasihatler vermekle birlikte ailevi ve bireysel ahlak üzerinden verilen mesajlarla toplumun aydınlanmasını amaçlamıştır. Kelile ve Dimne adlı eseri ile Beydeba öyküler aracılığıyla tüm insanlık için gerekli bir takım ortak değerlerden söz etmiştir. Bu verilen değerler evrensel olmasının yanı sıra Türk toplumunun yaşayışını, inançlarını ve değerlerini de yansıması bakımından oldukça önemlidir. Kelile ve Dimne'de yer alan hayvan hikayelerinden bazılarında tasavvufi anlamlar yüklenerek Mevlana'nın Mesnevi'sinde bulunması Kelile ve Dimne'nin Doğu edebiyatında önemli bir model olduğunu göstermektedir (Bakan Sallabaş, 2006). Ayrıca 19. yüzyılda Hint ve İngiliz memurlarının Farsça bilgilerini ölçmek için yapılan sınavlarda Kelile ve Dimne'nin kullanılmış olması yabancı dil eğitiminde de önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir (Çatıkkaş, 1999).

Kelile ve Dimne ile ilgili daha önce yapılan benzer çalışmalar incelendiğinde eserin başta edebi yönü ve içeriği olmak üzere ahlaki, felsefi, dini ve siyasi yönünün ele alındığı görülmektedir (Kalsın, 2023; Dikmen ve Bahar, 2023; Çimen, 2022; Altın, 2021; Bülbül, 2021; Buğdaycı, 2021; Bahar, 2021; Öztürk ve Biçer, 2020; Yapıcı, 2020; Sahafiasl, 2020; Pattabanoğlu, 2019; Yazar, 2019; Özenç, 2019; İlhan ve Aktan, 2017; Orak ve Berköz, 2013; Çimen, 2013; Nahmedov, 2009; Kalyon, 2004; Çiftçi, 1999). Kelile ve Dimne, siyasi ve dini yönü ağır basan bir eser olmasının yanında eğitici özelliği ile de ön plana çıkmaktadır. Bu sebeple hem öğrenciler için ilgi çekici birçok unsuru içerisinde barındırması hem de içeriğindeki değerler açısından önem taşımaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bulunan değerlerin Kelile ve Dimne adlı eserde yer alan hikâyelerde tespit edilmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Yöntem

Araştırma Deseni

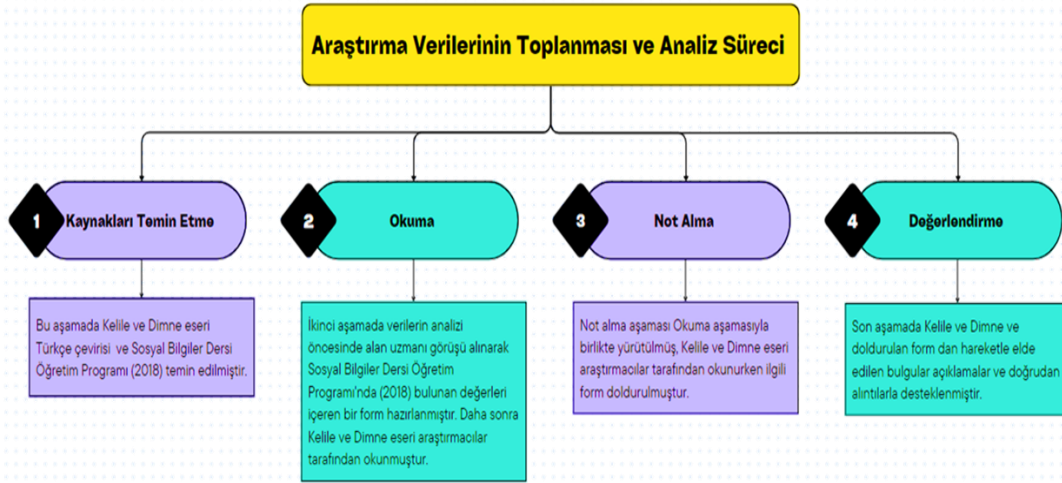
Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizine uygun olarak yapılandırılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı veya görsel materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre yazılı kaynakların yanı sıra görsel malzemeler de doküman analizi yöntemi kapsamında incelenebilir. Bu çalışmada Kelile ve Dimne isimli eser doküman analizi yöntemi kullanılarak Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2018) değerlerine uygunluğu açısından incelenmiştir.

Çalışma Materyali

Bu çalışmanın çalışma materyali; Kelile ve Dimne adlı eserden ve 2018 tarihli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndan (4, 5, 6 ve 7. sınıflar) oluşmaktadır. Diğer çevirilere göre içerisinde daha çok hikâye barındırdığı için Selahaddin Alpay'ın 1973 yılında Bedir Yayınları'ndan çıkan Kelile ve Dimne çevirisi temel alınmıştır. Ayrıca Sadık Yalsızuçanlar'ın Timaş Yayınları'nca yayınlanan Kelile ve Dimne (2017) çevirisi ile Hayrettin Karaman ve Bekir Topaloğlu'nun Ensar Yayınları'nca yayınlanan Kelile ve Dimne (2018) çevirilerinden de yararlanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanmasında doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bowen'e (2009) göre doküman analizi yöntemi hem bir araştırma modeli hem de veri toplama aracıdır. İncelenen konuya ait dokümanlar hem veri kaynağıdır hem de verilerin yorumlanmasında araştırmacılara rehber olmaktadır (Bowen, 2009). Doküman analizi aşamaları; kaynakları temin etme, okuma, not alma ve değerlendirme şeklinde sıralanabilir (Karasar, 2016). Şekil 1'de doküman analizi aşamalarına göre araştırma verilerinin toplanması ve analiz süreci açıklanmıştır.

Şekil 1. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analiz Süreci

Kelile ve Dimne eseri önceden belirlenen ölçütlere göre detaylı bir şekilde incelendiği için verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz önceden belirlenen bir çerçeveye bağlı olarak nitel verilerin analizi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması adımlarından oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada Kelile ve Dimne eseri hikâyeleri ile Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (2018) yer alan değerlerin uyumu incelenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak üzere araştırmacıların verileri ayrıntılı şekilde kaydetmesi, doğrudan alıntılara yer vermesi ve bu alıntılar üzerinde ekleme ve çıkarma yapmaması gerekmektedir (Büyüköztürk vd., 2017). Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak üzere detaylı betimlemeler yapılmış, bulgular doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Veri analizi sürecinde elde edilen sonuçların tarafsızlığını sağlamak üzere araştırmacı çeşitlemesi olarak deneyimli araştırmacıların görüş ve incelemelerine başvurulması gerekmektedir (Mayring, 2000). Veri analizi sonucunda elde edilen sonuçlar alan uzmanı görüşüne sunulurken görüş birliği ve görüş ayrılığı olan maddeler belirlenmiş, uyum yüzdesi elde edilmiştir. Araştırma güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994: 64) güvenilirlik formülü "Güvenirlik=Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) \times 100" kullanılarak hesaplanmış ve uyum yüzdesi 0.93 olarak hesaplanmıştır. Görüş ayrılıklarının bulunduğu kısımlar tekrar değerlendirilerek görüş birliği sağlanmış ve verilerin analizi tamamlanmıştır. Araştırma geçerliğini sağlamak üzere araştırma süreci detaylı biçimde açıklanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Kelile ve Dimne eserinin 4, 5, 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (2018) bulunan değerler açısından incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Kelile ve Dimne'de çerçeve, ara ve iç hikâyeler olmak üzere toplam 102 hikâye bulunmaktadır. Giriş bölümü ile birlikte 15 adet çerçeve hikâyenin hepsinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerden en az birinin bulunduğu belirlenmiştir. Çerçeve hikâyelerin içinde bulunan ara ve

iç hikâyeler de en az bir değerle ilişkilendirilme tespit edilmiştir. Tablo 1’de Kelile ve Dimne’de asıl hikâyenin anlatıldığı bölümler olan çerçeve hikâyeler ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerin ilişkilendirilmesi gösterilmiştir.

Tablo 1. Kelile ve Dimne’deki Çerçeve Hikâyeler ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda Yer Alan Değerlerin İlişkilendirilmesi

Değer ►																		
	Adalet	Aile birliğine önem	Bağımsızlık	Barış	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Eşitlik	Özgürlük	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Tasarruf	Vatanseverlik	Yardımsızlık
Çerçeve Hikâye ▼																		
Arıların İlhamı	■	■	■		■	■	■		■			■	■	■		■	■	
Aslan, Öküz ve Çakal	■	■	■		■			■					■	■	■			
Hilm Sahibi Padişah	■	■	■				■				■		■	■				■
Çaylak, Fare, Güvercin ve Ahu		■					■	■			■	■	■					■
Kargalar ve Baykuşlar		■	■	■			■							■		■		
Papağan Fenze	■	■						■		■	■		■					
Maymun ve Kurbağa		■						■	■						■			
Aslan ile Çakal	■				■			■	■									
Padişah, Kuyumcu ve Seyyah	■							■						■				■
Sabırlı Bir Padişah Oğlu					■	■	■					■						
Dimne'nin Durumunu Tahkik	■				■			■										
Akıllı Fare			■	■			■											
Sitemkâr Aslan	■							■			■							
Acelecî Zahid	■												■					
Heveskâr Yabancı											■			■				
Toplam	9	7	2	5	2	3	6	5	4	4	4	1	3	6	6	2	2	4

Tablo 1’de görüldüğü üzere Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan değerlerin tüm çerçeve hikâyelerde farklı oranlarda yer aldığı tespit edilmiştir. Çerçeve hikâyelerde 18 değer 75 farklı yerde ilişkilendirilmiştir. 9 hikâyede tespit edilen adalet değeri diğer değerlere kıyasla en fazla ilişkilendirmeye sahip olan değer olmuştur. Aile birliğine önem verme 7, dayanışma, sevgi ve sorumluluk değerleri 6, barış ve duyarlılık değerleri 5, dürüstlük, estetik, eşitlik ve yardımlaşma değerleri 4, çalışkanlık ve saygı değerleri 3, bağımsızlık, bilimsellik, tasarruf ve vatanseverlik değerleri 2 ve özgürlük değeri 1 hikâyede tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bulunan 12 değerle ilişkilendirilen Arıların İlhamı hikâyesi en fazla değer tespit edilen hikâye olmuştur. Eserin geniş hacimli hikâyesi olan ve karakterleri esere isimlerini veren Aslan, Öküz ve Çakal isimli hikâye ile Hilm Sahibi Padişah isimli hikâyeler 8 farklı değerle ilişkilendirilerek en fazla değer barındıran ikinci hikâye olmuşlardır. Çaylak, Fare, Güvercin ve Ahu hikâyesinde 7 farklı değer, Kargalar ve Baykuşlar ile Papağan Fenze hikâyelerinde 6 farklı değer ile ilişkilendirilme tespit edilmiştir. En az değer tespit edilen çerçeve hikâye ise 2 farklı değer ile ilişkilendirme yapılan Acelecî Zahid ve Heveskâr Yabancı hikâyeleri olmuştur.

Arıların İlhamı hikâyesinde arı kovanı metafor olarak kullanılmış, halk işçi arılara benzetilmiş, hükümdar kraliçe arıya, devlet kovana benzetilmiş, arıların uyum ve düzeninin insanlarda da olması

gerektiği, bu düzenin adaletle sağlanabileceği vurgulanmıştır. Hikâyede, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan adalet, aile birliğine önem verme, barış, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, estetik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. İnsanların iyi ve kötü olarak ayrıldığı, kötülerin iyilere üstün gelmemesi için hükümdarların adaleti sağlaması gerektiği üzerinde durulmuştur. İnsanların yalnız yaşayamayacakları ve birbirlerinin yardımına ihtiyaç duydukları “Bir insanın bir lokma ekmek yiyebilmesi, bin kişinin çalışmasını gerektirir” cümlesi ile özetlenmiştir (Beydeba, 1973: 5).

Aslan, Öküz ve Çakal hikâyesinde verdiği ölüm kararının doğruluğundan emin olmayan aslan anlatılmaktadır. Hikâyede, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan adalet, aile birliğine önem verme, barış, çalışkanlık, dürüstlük, sorumluluk, sevgi ve tasarruf değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Hikâyede adalet, barış ve sevgi değerleri “Her türlü aşağılama ve kendini büyük görme somut alemin depremidir.” cümlesi ile özetlenmiştir (Beydaba, 2017: 31). Kelile ve Dimne’de adaletle ilgili hikâyelerde hükümdarlar özelinde insanların öfke gibi yoğun duygular içerisindeyken karar almamaları öğütlenmektedir.

Hilm Sahibi Padişah hikâyesinde merhametli ve yumuşak olmanın gerekliliği anlatılmaktadır. Hikâyede, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan adalet, barış, eşitlik, sevgi, yardımseverlik, dayanışma, aile birliğine önem verme ve sorumluluk değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Hükümdarın düştüğü tuzağı sezip eşini doğru yönlendiren kadının davranışları sevgi, dayanışma, yardımlaşma ve aile birliğine önem verme, hükümdarın eşlerine yönelik davranışları adalet ve eşitlik, hükümdarın kızgınlıkla aldığı karara vezirin müdahalesi ise sorumluluk değerleriyle ilişkilendirilmiştir. Hikâyede “Kızgınlık sonucu verilen bir karar sonradan onarılması imkânsız yaralar açabiliyor insan hayatında.” cümlesi ile adalet değeri vurgulanmıştır (Beydaba, 2017: 229).

Çaylak, Fare, Güvercin ve Ahu hikâyesinde padişahın çevresindeki kişilerde olması gereken özellikler anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan aile birliğine önem verme, dayanışma, duyarlılık, özgürlük, sevgi, saygı ve yardımseverlik değerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Hikâyede güvercinlerin birlikte hareket etmesi ve hayvanların birlikteliklerini korumak için çaba sarf etmeleri aile birliğine önem verme, duyarlılık, özgürlük, saygı, sevgi, dayanışma ve yardımseverlik değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Kargalar ve Baykuşlar hikâyesinde, düşmanın her zaman dost olmayabileceği, düşman hoş gözüke bile tedbiri elden bırakmamak gerektiği anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan aile birliğine önem verme, bağımsızlık, vatanseverlik, sorumluluk, dayanışma ve barış değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Baykuşların saldırıları sonrasında yaptıkları görüşmede baykuşlara vergi vermeyi aşağılama gören kargaların vatani terk etmeme kararı almaları bağımsızlık, vatanseverlik ve aile birliğine önem verme değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Papağan Fenze hikâyesi birbirlerine karşı şu ya da bu sebeple kin ve düşmanlık besleyen kişilerin durumunu anlatmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan adalet, aile birliğine önem verme, estetik, eşitlik, duyarlılık ve sevgi değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Yavrusunu kaybeden papağan Fenze’nin üzüntüsü ve yaptıkları sevgi ve aile birliğine önem verme, Hükümdarın Papağan Fenze’ye karşı yaklaşımı duyarlılık ve eşitlik, Papağan Fenze’nin suçun cezalandırılmasını istemesi adalet değerleri ile ilişkilendirilmiştir.

Maymun ve Kurbağa hikâyesinde bilmeden yaptığı iyilik sonucunda dost kazanan maymunun dostu ile aralarının bozulması anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan aile birliğine önem verme, dürüstlük, estetik ve tasarruf değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Hikâyede bazı şeyleri elde etmenin elde tutmaktan güç olduğunun vurgulanması tasarruf, kurbağanın maymunla arkadaşlık yaparak evinden uzaklaşması ve kurbağanın eşinin onu evine geri getirmeye çalışması aile birliğine önem verme, kurbağanın eşinin kurbağa ve kurbağanın da maymuna dürüst davranmaması dürüstlük değeri ve maymunun göç ettiği yerin güzelliğinin betimlendiği yerler estetik değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Aslan ile Çakal hikâyesinde peşin hükümle hareket etmemek gerekliliği, adalet sağlanması için deliller ışığında karar verilmesi gerektiği anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan adalet, bilimsellik, dürüstlük ve estetik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Hikâyede peşin hükümle hareket edilmemesi, bir olayın iyice araştırılıp deliller ışığında karar verilmesi gerektiği adalet, farklı fikirlere açık olunması bilimsellik ve aslanın yaşadığı yerlerin betimlemesinde estetik değerleri ile ilişkilendirilmiştir.

Padişah, Kuyumcu ve Seyyah hikâyesinde hükümdarların çevresinde bulunan kişilerde bulunması gereken özellikler anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan adalet, sorumluluk, duyarlılık ve yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Padişahın kuyumcu ile yakın arkadaşlığından zarar görebileceğini düşünerek padişahı uyaran vezir sorumluluk, kuyumcunun padişahın kızını suça yönlendirmesi üzerine padişahın kızını cezalandırması adalet ve duyarlılık, kaçarken çukura düşen kuyumcu ve çukurdaki hayvanları kurtaran seyyahın davranışı yardımseverlik değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Sabırlı Bir Padişah Oğlu hikâyesinde farklı yaşamlara sahip dört genç arkadaşın yaptıkları anlaşma gereği bir araya gelerek şehre gidip kendi özelliklerine göre para kazanıp diğer arkadaşlarının yiyecek, içecek ihtiyaçlarını sağlaması anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan dayanışma, çalışkanlık, saygı ve duyarlılık değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Hikâyede arkadaşların para kazanmaya yönelik davranışları dayanışma ve çalışkanlık, şehirde yas olduğunu gören gencin davranışları saygı ve duyarlılık değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Dimne'nin Durumunu Tahkik hikâyesinde de padişahın çevresinde kötü insanları barındırmasının onu haksızlık yapmaya iteceği anlatılmaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan adalet, dürüstlük ve bilimsellik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Akıllı Fare hikâyesinde düşmanlarına karşı yine bir düşmanla iş birliği yapan fare anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan bağımsızlık, dayanışma ve barış değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Farenin düşmanlarına karşı bir başka düşmanı olan kedi ile ittifak yapması hikâyenin arka planında devlet ve milletin selameti açısından düşmanla işbirliği yapılabileceğini vurgulamaktadır.

Sitemkâr Aslan hikâyesinde çevresine eziyet eden bir aslanın yaptığı zulmün benzerinin kendi başına gelmesi anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan adalet, eşitlik ve duyarlılık değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Aslanın arkadaşı olan karakulağın avlardan payını alsa da aslanın yaptıklarını zulüm olarak görmesi adalet, karakulağın aslanın eziyetleri karşısındaki duyguları duyarlılık, aslanın kendisine yapılmasını istemediği şeyleri başkalarına yapması eşitlik değerleri ile ilişkilendirilmiştir.

Acelecî Zahid hikâyesinde ön yargı ile acele alınan kararın yanlışlığı ve bu karar sonucunda oluşan pişmanlık anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan adalet ve sevgi değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Hikâyede Zahid'in çok sevdiği evladına zarar verdiğini düşünerek kedisini öldürmesi, kedinin çocuğa zarar vermek isteyen yılanı parçalamış olduğunun anlaşılması üzerine duyduğu pişmanlık adalet ve sevgi değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Heveskâr Yabancı hikâyesinde yaptığı işlerde yeteneği olmayan birinin hüsrarla sonuçlanan işleri anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan sorumluluk ve eşitlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Heveskar yabancıunun başkalarının geliri ile kendi gelirini kıyaslaması eşitlik, iyi bildiği işi yapmayı bırakarak başka işlere heves etmesi sorumluluk değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Kelile ve Dimne'de ana hikâyeler çerçeve hikâye olarak sunulsa da hikâyelerdeki kahramanlar tezlerini güçlendirmek için ara ve iç hikâyeler de anlatmışlardır. Tablo 2'de ara ve iç hikâyelerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerle ilişkilendirilmesi gösterilmiştir.

Tablo 2. Kelile ve Dimne'de Yer Alan Ara ve İç Hikâyeler ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Değerlerin İlişkilendirilmesi

Değer►																		
	Adalet	Aile birliğine önem	Bağımsızlık	Barış	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Eşitlik	Özgürlük	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Tasarruf	Vatanseverlik	Yardımsızlık
Ara ve İç Hikâye ▼																		
Debleşem ve Beydeba	■					■		■	■				■	■	■	■		
İki Güvercin		■							■					■			■	
Çaresiz Deve												■						
Şahin Yavrusu		■					■		■	■	■	■	■	■				■
Haris Kedi									■	■								
Zorlu Evlad						■									■	■		
Kaplan Yavrusu						■		■	■						■			
Müsrif Fare																■		
Padişah ile Seyisi								■										
Acelecî Padişah	■																	
Titos ile Deniz				■				■					■					
Üç Balık						■						■			■			
Üç Muskalı Padişah	■					■					■							
Pişmanlık Duyan Güvercin	■					■							■					
Saf Zahid	■						■	■										■
Maymunlar Padişahının Fedakâr Veziri		■	■											■	■		■	
Hünerli Avcı						■		■										
Kurt, Karga ve Çakal'ın Anlaşması								■										
Bir Endülüs Köylüsü	■															■		■
Misyoner ve Hintli						■												
İbret Alan Padişah	■																	
Toplam	7	3	1	1	5	3	0	3	6	5	3	4	4	4	4	4	2	3

Tablo 2’de görüldüğü üzere çerçeve hikâyeye bağlı 21 ara ve iç hikâye Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 18 değerle 62 kere ilişkilendirilmiştir. Çerçeve hikâyelerde olduğu gibi ara ve iç hikâyelerde de en fazla ilişkilendirme yapılan değer, 7 hikâyede tespit edilen adalet değeridir. Adalet değerinden sonra en fazla ilişkilendirme yapılan değerler; dürüstlük, bilimsellik ve estetik olmuştur. Dayanışma değeri ise ara ve iç hikâyelerin hiç biri ile ilişkilendirilememiştir. Debleşem ve Beydeba ile Şahin Yavrusu hikâyeleri 8 değer ile ilişkilendirilmiş, İki Güvercin ve Maymunlar Padişahının Fedakâr Veziri hikâyeleri 5 değer ile ilişkilendirilmiştir. Çaresiz Deve, Müsrif Fare, Padişah ile Seyisi, Acelecî Padişah, Kurt, Karga ve Çakal’ın Anlaşması, Misyoner ve Hintli ve İbret Alan Padişah hikâyeleri Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerden yalnızca bir değer ile ilişkilendirilmiştir.

Debleşem ve Beydeba hikâyesi Arıların İlhamı adlı hikâyeye içerisinde yer alan bir ara hikâyedir ve genel olarak siyasetname özelliği taşımaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan adalet, çalışkanlık, dürüstlük, estetik, sevgi, saygı, tasarruf ve sorumluluk değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Hikâye padişaha sunulan vasiyet niteliği taşıdığı için birçok değere vurgu yaptığı hatta adalet değerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Padişahın adil bir yönetici olması gerektiği, kendisine en çok yakışan şeyin adalet olduğu “Hükümdarların bir dakikalık adaleti senelerce nafîle ibadetten üstündür” cümlesiyle vurgulanmaktadır (Beydeba, 1973: 7).

İki Güvercin hikâyesi, Debleşem ve Beydeba hikâyesi içerisinde yer alan bir iç hikâyedir, hikâye içerisinde bu hikâyeye iliştilmiş Çaresiz Deve adında bir iç hikâyeye daha yer almaktadır. İki Güvercin hikâyesinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan aile birliğine önem verme, estetik, özgürlük, sevgi ve vatanseverlik değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Hikâye, yuvalarında

sıradan ve güvenli bir hayat yaşayan iki güvercinden birinin yeni yerler görme macerasını anlatmaktadır. Hikâyenin kahramanı güvercin Bazende'nin maceralı yolculuğa çıkmadan önce kardeşinin ondan ayrılmak istememesi, Bazende'nin gurbette karşılaştığı zorluk ve tehlikeler karşısında zaman zaman pişmanlık yaşayarak yuvasını özlemesi, gurbetteki zorluklar karşısında bitkin düştükten sonra vatanına doğru sevinçle uçuşması vatanseverlik, aile birliğine önem verme ve sevgi değerleri ile ilişkilendirilmiş, güvercin Bazende'nin kendi arzusu ile serbestçe dolaşıp yeni yerler görmesi özgürlük değeri ile ilişkilendirilmiştir.

Çaresiz Deve hikâyesi, İki Güvercin hikâyesine iliştilirilmiş bir iç hikâyedir. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan özgürlük değerinin olduğu tespit edilmiştir. Yuları başkasının elinde olan devenin kendi özgür iradesi doğrultusunda davranmaması özgürlük değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Şahin Yavrusu hikâyesi, İki Güvercin hikâyesine iliştilirilmiş bir iç hikâyedir. Gurbete çıkma zahmetinin zorluklarına karşın gurbetin sağlayacağı faydalar anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan aile birliğine önem verme, duyarlılık, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi ve yardımseverlik değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Anne şahin büyütüp beslediği şahinin yuvayı terk etmesini önlemek için elindekilerle yetinmesi gerektiğini hikayeler aracılığıyla anlatmaktadır. Yavru şahin annesini dinlemeyip gurbete çıkarak yeni maceralara atılmak istemektedir. Hikâyede iki şahinin yüksek bir kayanın tepesine yuva yaparak yavrularıyla mutlu bir hayat sürmeleri aile birliğine önem verme değeri, yavru şahinin gelecek planlarını kendi iradesi ile şekillendirebilmesi ve elde etmesi güç şeyler için yuvadan ayrılabilmesi özgürlük değeri, anne şahinin öz yavrusu olmamasına rağmen yavru şahini kendi yavrularından ayırmadan büyütüp beslemesi ve koruması duyarlılık, eşitlik, sevgi ve yardımseverlik değerleriyle, şahin yavrusunun gezdiği yerlerin betimlemeleri estetik değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Haris Kedi hikâyesi, Şahin yavrusu hikâyesi içinde yer alan bir iç hikâyedir, elindekilerle yetinmeyip açgözlülük yapan bir kedinin ölümle sonuçlanan acıklı sonu anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan estetik ve eşitlik değerinin olduğu tespit edilmiştir. Kedilerden birinin karnını güçlükle doyurmasına rağmen diğer kedinin gayet besili olması eşitlik değeri ile, diğer kedinin oldukça besili ve parlak tüylere sahip olması estetik değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Zorlu Evlat hikâyesi, Şahin Yavrusu hikâyesine bağlı bir iç hikâyedir. Hikâyede kararlılıkla hayallerin peşinden koşmanın başarıyı getireceği mesajı verilmektedir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan tasarruf, sorumluluk ve çalışkanlık değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Hikâyede çocuğun bir sultanla evlenmeyi hedeflemesi ve bu doğrultuda çalışarak hedeflerine ulaşması anlatılmaktadır. Hikâyedeki babanın kazandığı paradan daha fazla harcadığı için fakir olması tasarruf değeriyle, çocuğun savaş aletlerini öğrenmek için sık sık talimler yapması çalışkanlık değeri ile ilişkilendirilmiştir.

Kaplan Yavrusu hikâyesinde, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan çalışkanlık, dürüstlük, estetik ve sorumluluk değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Kaplan yavrusunun üstlendiği görevleri büyük bir gayretle başarması, zor bir görevde bile yanındakilerin yalana başvurmaya niyetlenmesine karşı gelmesi çalışkanlık, dürüstlük ve sorumluluk değerleri, coğrafi tasvirler estetik değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Müsrif Fare hikâyesi, Aslan, Öküz ve Çakal hikâyesinin ara öyküsüdür ve bir tacirin savurgan çocuklarına tasarrufun önemini anlatmak için aktardığı bir hikâyedir. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan tasarruf değerinin olduğu tespit edilmiştir. Ambardaki buğdayın hiç bitmeyeceğini düşünen savurgan bir farenin davranışları tasarruf değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Padişah ile Seyisi hikâyesi Dimne'nin Durumunu Tahkik hikâyesinin içinde geçen bir ara hikâyedir. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan dürüstlük değerinin olduğu tespit edilmiştir. Padişahın kardeşlerinin kendisine suikast düzenleme ihtimaline karşı yardım istediği seyisinin davranışları dürüstlük değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Acelecî Padişah hikâyesi Acelecî Zahid hikâyesinin içinde geçen bir ara hikâyedir. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan adalet değerinin olduğu tespit edilmiştir. Padişahın kendisine hizmet eden şahine karşı davranışları adalet değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Titos ile Deniz hikâyesi Aslan, Çakal ve Öküz hikâyesine bağlı bir ara hikâyedir. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan barış, duyarlılık ve saygı değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Hikâyede erkek kuşun dişi kuşun endişelerine karşı davranışları saygı ve duyarlılık, kuşlar padişahının yardımıyla denizin kuş yavrularını anne babalarına geri vermesi barış değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Üç Balık hikâyesi Aslan, Çakal ve Öküz hikâyesine bağlı bir ara hikâyedir, üç balığın avcılardan korunmak için aldıkları tedbirleri anlatmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan bilimsellik, sorumluluk ve özgürlük değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Hikâyede tehlike karşısında balıkların aldıkları tedbirler sorumluluk, akıllarını kullanarak göldeki gelişmeleri yorumlamaları bilimsellik ve kendilerini avcılardan kurtarmaları özgürlük değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Üç Muskalı Padişah hikâyesi Hilm Sahibi Padişah hikâyesine bağlı bir ara hikâyedir, padişahların merhamet ve yumuşaklıkla hareket etmeleri gerektiğini anlatmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan adalet, eşitlik ve bilimsellik değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Padişahın ön yargı ile karar vermeyip asıl suçluların cezalandırılmasını sağlaması adalet, padişahın da şeriata tabi olması eşitlik, delil ve ispat sonrası karar verilmesi bilimsellik değeri ile ilişkilendirilmiştir.

Pişmanlık Duyan Güvercin hikâyesi Hilm Sahibi padişah hikâyesine bağlı bir ara hikâyedir, eşini elinde bir delil olmadan suçlayan ve onu öldüren erkek güvercinin durumu anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan adalet, saygı ve bilimsellik değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Erkek güvercinin eşine davranışları adalet ve saygı, buğday tanelerine ne olduğuna yönelik akıl yürütülememesi ve verilen kararın delilsiz olması bilimsellik değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Saf Zahid hikâyesi Aslan, Öküz ve Çakal hikâyesine bağlı bir ara hikâyedir. Kelile ve Dimne'de hâkim olan fabl tarzının dışında kahramanlarının çoğu insan olan hikâye Kelile tarafından Dimne'nin düştüğü durumu açıklamak üzere anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan adalet, duyarlılık, dürüstlük ve yardımseverlik değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Hikâye kahramanlarının kötü niyetli davranışları sonunda yaşadıkları adalet, dervişin mahkemede dürüst davranışı dürüstlük ve duyarlılık, derviş müridinin davranışları yardımseverlik değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Maymunlar Padişahının Fedakâr Veziri hikâyesi Baykuşlar ve Kargalar hikâyesine bağlı bir ara hikâyedir, düşmana karşı kendi milletini korumak için fedakârlık yapan maymun anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan aile birliğine önem verme, bağımsızlık, sevgi, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Maymunun aile üyelerinin ölmesinden duyduğu üzüntü ile fedakârlık yapması aile birliğine önem verme, ailesi ve milleti için sorumluluk duyup intikam almaya çalışması sevgi, sorumluluk, bağımsızlık ve vatanseverlik değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Hünerli Avcı hikâyesi Heveskar Yabancı hikâyesine bağlı bir hikâyedir, merak ettiği bir konuyu iki kuş karşılığında öğrenen avcının durumu anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan bilimsellik ve dürüstlük değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Avcının merak ettiği bilgiyi öğrenmek istemesi bilimsellik, padişahın güzel bir balık yakalayan avcıyı vezirinin itirazına rağmen ödüllendirmesi dürüstlük değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

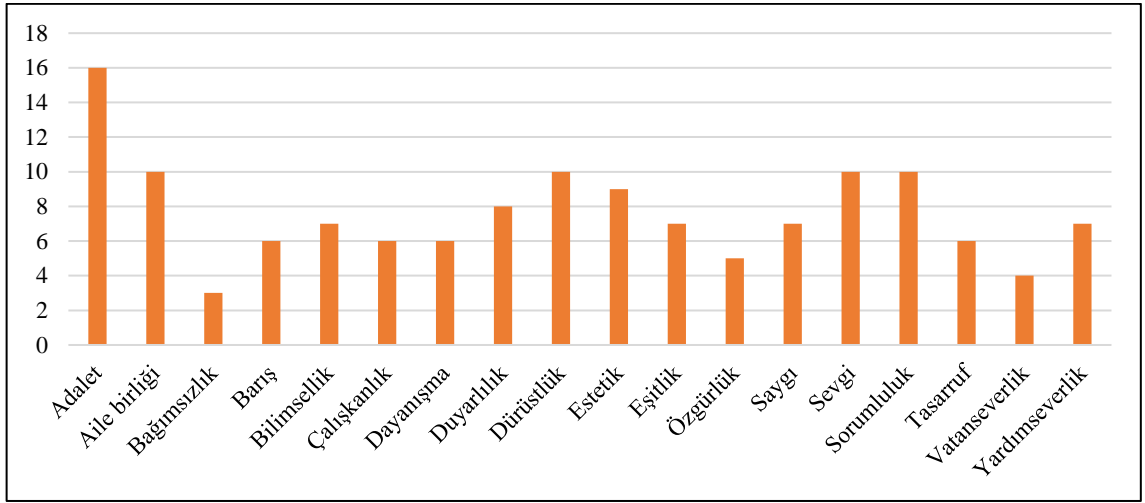
Kurt, Karga ve Çakal'ın Anlaşması hikâyesi Aslan, Öküz ve Çakal hikâyesine bağlı bir ara hikâyedir, aslanın bir deveye verdiği söz anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan dürüstlük değerinin olduğu tespit edilmiştir. Yanında bulunanların doldurduğuna gelmeyen aslanın deveye verdiği sözü canı pahasına tutması dürüstlük değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Bir Endülüs Köylüsü hikâyesi Sabırlı Bir Padişah Oğlu hikâyesine bağlı bir ara hikâyedir. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan adalet, tasarruf ve yardımseverlik değerlerinin olduğu tespit edilmiştir. Endülüs köylüsünün çalışarak kazandığı altını biriktirmesi tasarruf, altınlarını kaybetmesi ve sonra altınların dönüp dolaşıp kendisine geri gelmesi adalet, başkalarına yardımcı olmaya çalışması yardımseverlik değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Misyoner ve Hintli hikâyesi Sitemkâr Aslan hikâyesine bağlı bir ara hikâyedir, bir misyonerin deliller ışığında bir adamın yetmiş yıllık inancındaki sakatlığı ispat etmesi anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan bilimsellik değerinin olduğu tespit edilmiştir. Misyonerin Hintlinin inancına sorgulama, akıl yürütme ile yaklaşımı bilimsellik değeriyle ilişkilendirilmiştir.

İbret Alan Padişah hikâyesi Aslan, Öküz ve Çakal hikâyesine bağlı bir ara hikâyedir. Hikâyede kötü davranış sahiplerinin eninde sonunda yaptıklarının bedelini görecekları anlatılmaktadır. Hikâyede Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde yer alan adalet değerinin olduğu tespit edilmiştir. Ava çıkan zalim padişahın avda tanık olduğu olaylar adalet değeriyle ilişkilendirilmiştir.

Tablo 1 ve Tablo 2 birlikte değerlendirildiğinde; toplamda 36 hikâyenin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan 18 değerle 137 kere ilişkilendirildiği görülmektedir. Şekil 2’de değerlerin tüm hikâyeler içerisindeki dağılımı gösterilmektedir.

Şekil 2. Değerlerin Dağılımı

Şekil 2’de görüldüğü üzere adalet değeri 16 hikâyeye, aile birliğine önem verme, dürüstlük, sevgi ve sorumluluk değerleri 10 hikâyeye, estetik değeri 9 hikâyeye, duyarlılık değeri 8 hikâyeye, bilimsellik, eşitlik, saygı ve yardımseverlik değerleri 7 hikâyeye, barış, dayanışma ve tasarruf değerleri 6 hikâyeye, özgürlük değeri 5 hikâyeye, vatanserverlik değeri 4 hikâyeye ilişkilendirilmiştir. En az ilişkilendirme yapılan değer ise 3 hikâyede tespit edilen bağımsızlık değeri olmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Kelile ve Dimne isimli eserin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (2018) yer alan değerler açısından analizinden elde edilen bulgulara göre; çerçeve, ara ve iç hikâye olmak üzere toplamda 102 hikâyeden oluşan eserin öğretim programında yer alan 18 değerle 137 kere ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Adalet değeri 16 hikâyeye; aile birliğine önem verme, dürüstlük, sevgi ve sorumluluk değerleri 10 hikâyeye; duyarlılık değeri 8 hikâyeye; bilimsellik, eşitlik, saygı ve yardımseverlik değerleri 7 hikâyeye; barış, dayanışma ve tasarruf değerleri 6 hikâyeye, özgürlük değeri 5 hikâyeye ve vatanserverlik değeri 4 hikâyeye ile ilişkilendirilmiştir. En az ilişkilendirme yapılan değer ise 3 hikâyede tespit edilen bağımsızlık değeri olmuştur.

Kelile ve Dimne’de asıl hikâyenin anlatıldığı bölümler olan 15 adet çerçeve hikâye Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerle 75 farklı yerde ilişkilendirilmiştir. Diğer değerlere kıyasla en fazla ilişkilendirme yapılan değer, 9 hikâyede tespit edilen adalet değeri olmuştur. Aile birliğine önem verme değeri 7, dayanışma, sevgi ve sorumluluk değerleri 6, barış ve duyarlılık değerleri 5, dürüstlük, estetik, eşitlik ve yardımlaşma değerleri 4, çalışkanlık ve saygı değerleri 3, bağımsızlık, bilimsellik, tasarruf ve vatanseverlik değerleri 2 ve özgürlük değeri 1 çerçeve hikâyede tespit edilmiştir.

Kelile ve Dinme’de içinde ara ve iç hikâyelerin de yer aldığı ana hikâye olarak sunulan 15 çerçeve hikâye bulunmaktadır. Arıların İlhamı hikayesinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan 11 farklı değer; Aslan, Öküz ve Çakal hikayesi ve Hilm Sahibi Padişah hikayelerinde 8 farklı değer ilişkilendirilmiştir. Çaylak Fare, Güvercin ve Ahu hikayesinde 7 farklı değer, Kargalar ve Baykuşlar ile Papağan Fenze hikayelerinde 6 farklı değer ilişkilendirmesi tespit edilmiştir. En az değer tespit edilen çerçeve hikâye 2 farklı değer ile ilişkilendirme yapılan Aceleci Zahid ve Heveskâr Yabancı hikayeleri olmuştur.

Kelile ve Dimne’de çerçeve hikâyelerdeki kahramanların ağzından ara ve iç hikâyeler de anlatılmıştır. Çerçeve hikâyelere bağlı 21 ara ve iç hikâye Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan 18 değerle 62 kez ilişkilendirilmiştir. Çerçeve hikâyelerde olduğu gibi ara ve iç hikâyelerde de en fazla tespit edilen değer adalet değeri olmuştur. Adalet değerinden sonra hikâyelerde en fazla işlenen değerler; dürüstlük, bilimsellik ve estetik olmuştur. Dayanışma değeri ise ara ve iç hikâyelerin hiç birinde tespit edilememiştir. Debşelem ve Beydeba ile Şahin Yavrusu hikâyelerinde 8 farklı değer; İki Güvercin ve Maymunlar Padişahının Fedakâr Veziri hikâyelerinde 5 farklı değer ilişkilendirmesi tespit edilmiştir. Çaresiz Deve, Müsri Fare, Padişah ile Seyisi, Aceleci Padişah, Kurt, Karga ve Çakal’ın Anlaşması, Misyoner ve Hintli ve İbret Alan Padişah hikâyelerinde 1 değer ile ilişkilendirilme tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda Kelile ve Dimne eserinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerle çok sayıda ilişkilendirme tespit edilmesi nedeniyle sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitiminde kullanılabilir olduğu tespit edilmiştir. Kelile ve Dimne’de hükümdar, vezir, bilge gibi insanların başından geçen olaylar anlatılmakla birlikte alt anlatılarda hayvanları konu edinen hikâyeler yer almaktadır. Bu açıdan eser fabl türünün ilk örneklerindedir (Orak ve Berköz, 2013). Fabl türü eserler bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyut bakımından ahlak eğitiminde önemli olmakla beraber zihinsel ve sosyal gelişim yönünden de dikkat çekmektedirler. Basit kurgusuyla olayların sebep sonuç ilişkisinin kısa ve sade şekilde aktarılması nedeniyle anlaşılması daha kolay olan bu metinler, okuyucunun analiz yoluyla değerlere ulaşabilmesine imkân tanımakta, eğlenceli tekniğiyle evrensel değerleri aşılama gibi görevleri de yerine getirmektedir (Duran ve Ercan, 2018). Bu bağlamda fablların öğretici özellikleri sayesinde öğrencileri iyiye ve doğruya yöneltebileceği ifade edilebilir (Aytaş, 2006).

Kelile ve Dimne’de en çok ilişkilendirme tespit edilen değer adalet olması eserin siyasetname ve nasihatname içeriğinde olması, ayrıca devlet yöneticilerine verilen nasihatlerin çoğunlukla adalet üzerine olmasıyla açıklanabilir. Bu bağlamda Kelile ve Dimne hükümdarlara özgü olmakla birlikte herkesin faydalanabileceği eğitici ve öğretici mesajlarla donatılmış masal niteliğinde yazılmış bir eserdir (Pattabanoğlu, 2019). Bakan Sallabaş (2006), Yazar (2019) ve Akalın (2021) Kelile ve Dimne’nin adalet değeri üzerine yazıldığını ifade etmektedirler. En az ilişkilendirme tespit edilen değer ise bağımsızlık olmuştur. Sönmez (2014) atasözlerini Sosyal Bilgiler dersi Öğretim Programı’ndaki değerler açısından incelediği araştırmasında en az ulaşılabilen değer bağımsızlık ve vatanseverlik değerleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Şen (2007) 100 temel eseri değerler açısından incelediği araştırmasında en az rastlanan değerlerden birinin bağımsızlık değeri olduğunu tespit etmiştir. Yeter (2019) çocuk dergilerini Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki değerler açısından incelediği araştırmasında en az rastlanılan değer bağımsızlık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Kelile ve Dimne adlı eser içinde yer alan hikayeler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler ile örtüşse de bazı hikayelerde ilkökul ve ortaokul seviyesindeki öğrenciler

için olumsuz öğeler bulunmaktadır. Bu sebeple hikayeler gözden geçirilerek seviyeye uygun hikayeler değerler eğitiminde kullanılabilir.

- Kelile ve Dimne adlı eser içinde yer alan hikayeler ilkokul ve ortaokul seviyesine uygun olacak şekilde dil ve içerik düzenlemesi yapılabilir.
- Kelile ve Dimne adlı eser içinde yer alan hikayeler günümüz Türkçesine uyarlanıp resimlenerek çocuk kitapları olarak yayınlanabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Çalışma için Etik Kurul ihtiyacı bulunmamaktadır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı %40, 2. ve 3. yazarın katkı oranları %30'dur.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Açık Önkaş, N. (2009). Çocuk edebiyatı kitaplarında şiirin yeri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 1-12.
- Akalın, C. (2021). *Bir siyâsetnâme ve nasihatname örneği olarak Kelile ve Dimne*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Altınar, B. (2021). *Kelile ve Dimne'nin sözvarlığı ve günümüze kadarki süreçte eserdeki kelimelerin geçirmiş olduğu anlam olayları (71a-154b arası)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Aytaş, G. (2006). Edebi türlerden yararlanma. *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169), 0-0.
- Bahar, B. (2021). Kelile ve Dimne yazmalarında en çok resimlenen hikaye: Oyuna gelen deve. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47, 186-200.
- Bakan Sallabaş, S. (2006). *Kelile ve Dimne'de yer alan masalların dinî ve ahlâkî eğitime katkıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi), Atatürk Üniversitesi.
- Beydeba, Abdullah b. el-Mukaffa. (1973). *Kelile ve Dimne*. (Çev. S. Alpay- Önsöz ve Takrîzler: A. N. Tarlan; A. Kabaklı; M. Yazgan). Bedir.
- Beydeba, Abdullah b. el-Mukaffa. (2017). *Kelile ve Dimne*. (Çev. S. Yalsızuçanlar). Timaş.
- Beydeba, Abdullah b. el-Mukaffa. (2018), *Kelile ve Dimne*. Arapça (Çev. H. Karaman; B. Topaloğlu), Ensar.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40
- Brockelman, C. (1977). Kelile ve Dimne. *İslam Ansiklopedisi IV-VI*. Milli Eğitim.
- Buğdaycı, S. (2021). *Kelile ve Dimne'nin Sözvarlığı ve günümüze kadarki süreçte eserdeki kelimelerin geçirmiş olduğu anlam olayları (155a-232b Arası)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Bülbül, T. (2021). Kelile ve Dimne hikâyelerinin yaratımı ve aktarımı: Pança Tantra'dan Hümayun-Name'ye. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 1(4), 978-995. <https://doi.org/10.18298/ijlet.2411>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem
- Çatıkkaş, A. (1999). *Ahmet Midhat'ın Kelile ve Dimne tercümesi (Hulasa-i Hümayunname)*. Kültür Bakanlığı.
- Çelik, A. (2019). Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi. (Edt. T. Çelikkaya; Ç. Öztürk Demirbaş, T. Yıldırım; H. Yakar), *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II* içinde, (ss. 331-356), Pegem.
- Çetin, N. (2005), *Roman çözümleme yöntemi*. Öncü Eser.

- Çiftçi, H. (1999). Bir fabl olarak fare ile kedi hikâyesinin arkasındaki mesaj. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 1, 25-33.
- Çimen, F. (2013). Molla Muhammed Timur'un Çağatayca Kelile ve Dimne tercümesi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 2, 85-99.
- Çimen, F. (2022). Kul Mesûd ile Molla Muhammed Timur'un Kelile ve Dimne'lerinin hayvan adları bakımından karşılaştırılması. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 856-863. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1146202>
- Demir, S. B. ve Akengin, H. (2021). *Hikaye temelli sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem.
- Dikmen, M. ve Bahar, B. (2023). Kelile ve Dimne'de dünya hayatını anlatan bir hikâye: kuyuya atlayan adam. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 33, 949-983. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1283479>
- Duran, E. ve Ercan, E. (2018). Fablların değer eğitimindeki önemi. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 2(1), 31-43.
- Eşit, S. (2010). *Kelile ve Dimne Çevirisi Türk Dil Kurumu Nüshası*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi.
- İlhan, M. ve Aktan, M. F. (2017). Kelile ve Dimne' de Eski Anadolu Türkçesi dil unsurları. *Kesit Akademi Dergisi*, 11, 491-498.
- Jahn, M. (2012). *Anlatıbilim*. (Çev. B. Dervişcemaloğlu), Dergah.
- Kalsın, Ş. (2023). Kelile ve Dimne'den Kutadgu Bilig'e siyasetnamelerde etik değerler. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 10, 588-601. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1255954>
- Kalyon, A. (2004). Kelile ve Dimne'nin tercüme serüveni. *Divân. Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 16, 227-237.
- Kan, Ç. (2010). ABD ve Türkiye de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663-672.
- Karaismailoğlu, A. (2002). Kelile ve Dimne. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 25, 210-212.
- Karakaya, Z. (2006). Çocuk felsefesi ve çocuk eğitimi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 1, 23-37.
- Karatay, H. (2007) Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475.
- Mayring, P. (2000). Qualitative content analysis. *Qualitative Social Research*, 1(2). <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0002204>
- McEwan, H. & Egan, K. (1995). *Narrative in teaching, learning and research*. Teachers College.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*, Sage
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- Nahmedov, A. (2009). Kul Mesud'un Kelile ve Dimne tercümesinde bazı arkaik kelime ve yapılar üzerine. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9(1), 125-130.
- Orak, K. Y. ve Berköz, M. (2013). Kelile ve Dimne tercüme ve kitlelerin eğitimindeki rolü. *Türkiyat Mecmuası*, 23(2), 207-232.
- Otluoğlu, R. (2001). *İlköğretim okulu 5. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazandırmaya etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi.
- Özenç, N. (2019). Türk atasözü kaynaklarında Pançatantra esintileri: Kadim Orta Doğu ve Asya dillerindeki yansımaları. *The Journal of Academic Social Science*, 74(74), 385-413. <https://doi.org/10.16992/ASOS.13828>
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Pegem
- Öztürk, N. ve Biçer, Ü. Ş. (2020). 15. yy Timur devri Kelile ve Dimne'lerindeki aslan ile şetrebe hikâyesi minyatürlerinin karşılaştırmalı analizleri. *TURAN: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 12(45), 151-159. <https://doi.org/10.15189/1308-8041>
- Pattabanoğlu, F. Z. (2019). Kelile ve Dimne'deki etik unsurlar; bu unsurların ahlâk eğitimi bakımından önemi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), 2767-2779. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3779>
- Sahafiasl, P. (2020). İbn'ül-Mekarim Hasan'ın Kelile ve Dimne'sindeki minyatürlerde Büyük Selçuklu minyatür sanatının izleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 247-282.

- Sönmez, Ö. F. (2014). Atasözlerinin Sosyal Bilgiler Programındaki değerler açısından incelenmesi. *Journal of World of Turks*, 6(2), 101-115.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Anı.
- Şahbaz, N. K. (2008). Çocuk edebiyatında ihmal edilmiş bir edebi tür: Deneme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 189-203.
- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Toska, Z. (1989). *Türk edebiyatında Kelile ve Dimne çevirileri ve Kul Mesud çevirisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Veziroğlu, M. ve Gönen, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının MEB okul öncesi öğretim programındaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(167), 226-238.
- Yapıcı, A. İ. (2020). Mütercimi bilinmeyen eksik Kelile ve Dimne tercümesinin yeni varakları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 475-493. <https://doi.org/10.29000/rumelide.841090>
- Yazar, T. (2019). Beydaba'nın Kelile ve Dimne adlı eserinin felsefi analizi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hitit Üniversitesi.
- Yeter, F. (2019). *Çocuk dergilerinin sosyal bilgiler öğretim programındaki değerler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin
- Yılmaz, A. ve Yiğit, E. Ö. (2009). İlköğretim öğrencilerinin değerlere yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesinde öykülerden yararlanma: Misafirperverlik değeri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 189-203.

EXTENDED SUMMARY

Introduction

The Social Studies Curriculum enables the use of different types of materials in the learning and teaching process because it is related to daily life and covers social science disciplines (Çelik, 2019). One of the materials that can be used in teaching social studies is literary products. In the Social Studies Course Curriculum (MEB, 2018), supporting the social studies course with literary products by making use of genres such as legends, stories, fairy tales, proverbs, folk tales, folk songs and poems, novels, historical novels, stories, memoirs, travel writings and novels that will make people love the subjects. It is recommended that students be encouraged to read literary works such as jokes. Because the stories have real or livable content, students can make a connection between the situation depicted in the story and their own experiences. By determining the similarities or differences between the attitudes and behaviors of the story heroes and their own attitudes and behaviors, they can create their own value judgments and reflect these values in their daily lives (Yılmaz and Yiğit, 2009). In this context, using stories in the social studies course learning and teaching process can contribute to the course achieving its goals (Demir and Akengin, 2021).

When similar studies on Kelile and Dimne are examined, it is seen that the moral, philosophical, religious and political aspects of the work, especially its literary aspect and content, are discussed (Kalsın, 2023; Dikmen and Bahar, 2023; Çimen, 2022; Altın, 2021; Bülbül, 2021; Buğdaycı, 2021; Bahar, 2021; Öztürk and Biçer, 2020; Yapıcı, 2020; Sahafiasl, 2020; Pattabanoğlu, 2019; Author, 2019; Özenç, 2019; İlhan and Aktan, 2017; Orak and Berköz, 2013; Çimen, 2013; Nahmedov, 2009; Kalyon, 2004; Çiftçi, 1999). In addition to being a work with political and religious aspects, Kelile ve Dimne also stands out with its educational feature. For this reason, it is important both because it contains many interesting elements for students and because of the values it contains. The main purpose of this study is to relate the values in the Social Studies Course Curriculum to the stories in the work called Kelile and Dimne and to reveal the usability of these stories in the values education process of the social studies course.

Method

The research was structured in accordance with the document analysis pattern, one of the qualitative research methods. The study group of the research; It consists of the work titled *Kelile ve Dimne* and the Social Studies Course Curriculum. Document analysis method was used to collect research data. Since the work *Kelile ve Dimne* was examined in detail according to predetermined criteria, descriptive analysis method was used in the analysis of the data. To ensure validity and reliability in the research, detailed descriptions were made and the findings were supported with direct quotations. The results obtained as a result of data analysis were presented to the opinion of the field expert, the items with consensus and disagreement were determined, and the percentage of agreement was obtained. Research reliability was calculated using Miles and Huberman's (1994: 64) reliability formula " $\text{Reliability} = \frac{\text{Agreement}}{\text{Agreement} + \text{Disagreement}} \times 100$ " and the percentage of agreement was calculated as 0.93. The parts where there were disagreements were re-evaluated and a consensus was reached and the analysis of the data was completed.

Results

According to the findings obtained from the analysis of the work named *Kelile and Dimne* in terms of the values included in the Social Studies Course Curriculum (2018); It was determined that the work, which consists of a total of 102 stories, including frame, intermediate and inner stories, was associated with 18 values in the curriculum 137 times. Justice value 16 stories; 10 stories about values such as giving importance to family unity, honesty, love and responsibility; sentiment value 8 stories; 7 stories about the values of science, equality, respect and helpfulness; The values of peace, solidarity and savings were associated with 6 stories, the value of freedom with 5 stories, and the value of patriotism with 4 stories. The least associated value was the independence value detected in 3 stories.

15 frame stories, which are the sections where the main story is told in *Kelile and Dimne*, have been associated with the values in the Social Studies Course Curriculum in 75 different places. Compared to other values, the most associated value was the value of justice, detected in 9 stories. The value of giving importance to family unity is 7, the values of solidarity, love and responsibility are 6, the values of peace and sensitivity are 5, the values of honesty, aesthetics, equality and cooperation are 4, the values of diligence and respect are 3, the values of independence, scientificity, savings and patriotism are 2 and the value of freedom is 1. The frame was identified in the story.

In *Kelile and Dinme*, there are 15 frame stories presented as the main story, including intermediate and inner stories. In the story of *Inspiration of Bees*, 11 different values included in the Social Studies Curriculum; 8 different values are associated with the story of the *Lion, the Ox and the Jackal* and the story of the *Sultan of Hilm*. 7 different value associations were identified in the story of *Rookie Mouse, Pigeon and Ahu*, and 6 different value associations in the stories of *Crows and Owls* and *Fenze the Parrot*. The frame story with the least value was determined to be the stories of *Acelecı Zahid* and *Heveskar Strange*, which were associated with 2 different values.

In *Kelile and Dimne*, the heroes in the frame stories also told intermediate and inner stories. 21 intermediate and internal stories related to the frame stories were associated 62 times with 18 values in the Social Studies Curriculum. As in the frame stories, the most associated value in the intermediate and inner stories was the value of justice. The values with the most associations after the justice value are; honesty, scientific and aesthetic. The value of solidarity could not be associated with any of the intermediate and internal stories. 8 different values in the stories of *Debşelem and Beydeba* and *Sahin Cub*; five different value associations have been identified in the stories of *Two Doves* and *The Self-Sacrificing Vizier of the Sultan of the Monkeys*. An association with 1 value was detected in the stories of the *Helpless Camel*, the *Prodigal Mouse*, the *Sultan and his Groom*, the *Hasty Sultan*, the *Agreement of the Wolf*, the *Crow and the Jackal*, the *Missionary and the Indian*, and the *Padishah Who Takes an Example*.

Conclusion

As a result of the research, it has been determined that the work *Kelile and Dimne* can be used in values education in social studies courses due to the detection of many associations with the values in the Social Studies Course Curriculum. The fact that the most associated value in *Kelile ve Dimne* is justice can be explained by the fact that the work contains politics and advice, and the advice given to state administrators is mostly about justice. In this context, *Kelile and Dimne*, although specific to the rulers, is a work written in the form of a fairy tale, equipped with educational and instructive messages that everyone can benefit from (Pattabanoğlu, 2019). Bakan Sallabaş (2006), Author (2019) and Akalın (2021) state that *Kelile and Dimne* were written on the value of justice. The value with the least association was independence. In his research where Sönmez (2014) examined proverbs in terms of values in the Social Studies Curriculum, he concluded that the least attainable values were the values of independence and patriotism. Şen (2007), in his research examining 100 basic works in terms of values, found that one of the least common values was the value of independence. In his research where Yeter (2019) examined children's magazines in terms of the values in the Social Studies Curriculum, he concluded that the least common value was independence.